

A KANADAI MAGYARSÁG

KANADA tíz milliónyi lakosságának alig egy százaléka magyarországi származású és így első látszatra talán merésznek hangzik az a kijelentés, hogy a magyarságra nemzeti és főleg kulturális szempontból komoly hivatás vár ebben az angol domíniumban. Különösen fontos ez a kis magyar sziget, mióta ez a roppant kiterjedésű — Nagy-Magyarország területénél több mint harmincszor nagyobb — állam az utóbbi évek folyamán olyannyira fontos pozíciót vívott ki magának a brit világbirodalomban. Csupán két oly társországban dominál ugyanis a fehér lakosság annyira, hogy az angol berendezkedés maradandónak tekinthető: Ausztrália és Kanada. De míg Ausztrália a leggyorsabb postahajókkal is egy hónapnyi távolságra fekszik Londontól, Kanada nemcsak Angliából, hanem Nyugat-Európa úgyszólván bármely kikötőjéből 5—7 nap alatt elérhető. így — amellett, hogy más brit társországban elenyésző a magyarok száma — a kanadai magyarság már az ország elhelyezkedésénél fogva is olyan potenciális bázist jelent, amit kár volna a külföldi magyar célok mérlegelésekor figyelmen kívül hagyni.

Kanada nemzetközi életében jelek szerint három tényező játszik fontos szerepet. Az első kétségtelenül az angol anyaországhoz való közelség, sőt minden függetlenség ellenére bizonyos kötöttség; a két évvel ezelőtt Londonban, valamint a múlt nyáron Ottawában tartott Imperial Conference-ek folyamán viszont Kanada ismét számtalan kedvezményt biztosított magának, nagyrészt a brit ideál melletti gerinces kitartásával, illetőleg az Egyesült Államokkal folytatott élénk kereskedelmi összeköttetések újabb szigorításával. Éppen ez utóbbi adottság következtében nyomul előtérbe a kanadai külpolitika második és maholnap az elsővel egyenértékű komponense: az Egyesült Államok közvetlen szomszédságának problémája. Ez tudvalevőleg közgazdasági szempontból menthetetlenül rányomja bélyegét az egész kanadai életre és sokszor egyenesen irányt tud diktálni a nyelvében ugyanaz s kulturális szempontból is egyenlő fokon álló északi szomszédra. A harmadik és éppen nem lekicsinyelendő — habár látszólag csupán belpolitikai — tényező Kanada jövő kialakulásának szemszögéből a francia származású lakosság nagy száma (mintegy három millió) és a honfoglalás jogánál fogva még nagyobb szerepe a Dominion életében.

A fenti három tényezőre ezúttal csak annyiban érdemes kitérnünk, miután a Kanadába szakadt magyarság helyzetének megvilágításánál ennek semmiesetre sem vallhatjuk kárát. Jellemző ugyanis, hogy a vezetőszerpet játszó brit származású, tehát angol, skót és ír

ősökre visszatekintő elemek még a harmadik-negyedik generációban is mennyire kitartanak a brit állameszme mellett. Bárha faji és vallási ellentétek választják el őket a franciákkal való keveredéstől, abban egyetértenek, hogy együttesen védik a maguk „kanadai“ érdekeiket a pénzügyi és ipari elnyeléssel fenyegető nagy szomszédal szemben. Itt kapcsolódik bele azután az ország életébe az összlakosság egyharmadát kitevő francia lakosság külpolitikai téren is, az angollal együtt hivatalosnak elismert francia nyelvvel együtt a politikában is élénk szerep jut a franciáknak s állítólag éppen Quebec tartomány francia jellegének biztosításával sikerült elérni azt, hogy a „habitant“, a franciakanadai őslakos a legbüszkébb arra, hogy kanadai polgár, pedig erről tulajdonképpen szó sincs, hiszen az angol jogilag nem ismeri el a „citizen“ kifejezést s a kanadai születésű is végeredményben „subject“, azaz alattvaló.

Azt mindenképpen megállapíthatjuk, hogy Kanada nemzetközi szempontból sokkal befolyásosabb helyet foglal el, mint amilyenre gyér népességénél fogva számíthatna. Ez a megállapítás fordítottan még jobban megállja helyét, amennyiben itt Kanadában aránylag sokkal több és eredményesebb publicitást kaphatnak megfelelő előkészítés után oly események, melyek egy teljesen homogén, avagy például az Egyesült Államokhoz hasonló, mammut-szenzációkkal fűtött országokban ki sem tudják érdemelni a nyomdafestéket. Itt is belekapcsolódhatnak, a jelenleginél sokkal intenzívebben, a maroknyi magyarság szerepe a kanadai társadalmi mozgalmakba s mi sem természetesebb, mint hogy egyes megrendezés esetén bizonyos propagandaszolgálatot tehet a magyar kultúra és általában a magyar ügy érdekében.

Kétségtelen ugyanis, hogy míg a diplomás elem túlságosan kevés a kanadai magyarság soraiban, intelligens iparosaink éppen úgy, mint a régi- és új-telepes farmereink zöme nem mulaszt el egyetlen alkalmat sem arra, hogy segítsen fajtája helyzetén, viszont ennek csakis kultúrmozgalom lehet az alapja, mert hiszen a középeurópai viszonyokról éppen ellenségeink által évtizedeken át ferdén informált őslakoságnál politikai ízű kísérletekkel nem sokra mehetünk, jobban mondván ezzel semmiesetre sem kezdetjük a munkát, míg megfelelő módon elő nincs készítve a talaj.

Nem lesz talán érdektelen ezzel kapcsolatban egy kis terepszemlét tartanunk Magyar-kanadában. Ehhez elsősorban is tudnunk kellene az itteni magyarság pontos lélekszámát; ez azonban úgy látszik örök rejtély marad. A világháború óta bevándorolt „újkanadás“ tömegek megoszlának a Csonkaország és az utódállamok kivándoroltjai között s mondanunk sem kellene, hogy az utóbbiak nem mint magyarok szerepelnek a kanadai statisztikában. A béke éveiben bevándorolt, úgynevezett „régikanadások“ számáról sincsenek megbízható adataink, hiszen sokan közülök az Egyesült Államokból jöttek át, míg mások „Austro-Hungarian“ címen könyveltettek el. Így ezután általános érdeklődéssel várta mindenki, hogy nyilvánosságra hozzák az 1931 júniusi népszámlálás adatait, amire csak 1932 novemberében került sor. A magyarságra nézve ugyan ez sem oldotta meg a kérdést, amennyi-

ben huszonnyolcezer s néhány száz magyar mellett a „születési hely“ rovatban az utódállamoknak juttattak legalább ötvenezer olyan magyart, aki már azért sem születhetett megszállott területen, mert hiszen ilyenről csak a háború után lehetett volna szó, a Kanadába bevándorolt kiskorúak száma pedig éppen a hatósági rendelkezések értelmében egész Nagy-Magyarország területéről nem érheti el az ötezret, nem-hogy az ötvenezret. Megbízható, konzervatív becslések alapján azonban legalább hetven, esetleg nyolcvanezer főre tehetjük a Kanadában élő magyarok létszámát.

Itt említjük meg azt a sajnálatos tény is, hogy még a bevándorlás virágzásának éveiben sem volt egyetlen magyar tolmács sem a kikötők, sem pedig a keleti elosztóállomások szolgálatában, noha a nálunknál kisebb számban érkező más nemzetiségűeket saját nyelvükön igazíthatta el valaki. Éppen így hiányzanak a válság óta rendszeresített ingyenkonyhák és segélykiosztóhelyek tisztviselőkarából a magyar tolmácsok. Ennek a visszás helyzetnek a hátránya főleg az ország nagy kiterjedésénél fogva mondható katasztrofálisnak, különösen miután külképviseleti hatóságaink csupán a Csonkaország állampolgárait láthatják el s különben is technikailag akadályozottak abban, hogy ma itt, holnap ötszáz vagy ezer mérföldnyire hivatali állomáshelyüktől siessenek magyarjaink közvetlen segítségére. Persze az ilyen alkalom azután kapóra jön a kivándorlót mindenéből kifosztó hiénáknak s ezzel magyarázható, hogy a válságot megelőző években nehéz tízezresek sikkadtak el a különböző ürügy alatt garázdálkodó szélhámosok kezén s nagyrészt ennek tudható be a „nadrágos“ elem elleni gyűlölet, illetőleg a további bizalom teljes hiánya.

Kulturális, illetőleg fajmentő szempontból is óriási akadályt jelent a földrajzi szétszórtság és a társadalmi megoszlás. Itt kell számolnunk azzal a szakadékkal is, mely a régi- és az újkánadás nemzedék között tátong, nem is szólva arról, hogy az itt születettek gondolatvilága egészen speciális és ismét különbözik az előbbiekéétől. Mindezek a mellékkörülmények azután azzal a szomorú eredménnyel jártak, hogy a háború utáni települések közül kevés az életrevaló s azt a néhányat is úgyszólván derékban törte ketté a termények elértéktelenedése. Városokban csak Keletkanada területén tudott gyökeret verni a magyarság, bárha éveken át fedezet alatt szállították a bevándorlókat Winnipegig, hogy mindenképpen a nyugati prériken telepedjenek meg, hiszen írásbelileg kötelezték magukat a földművelésre. Csakhogy az újszerű, idegen körülmények valósággal megbolondították a bevándorlók tekintélyes részét s még akkor is, amidőn tényleg jó munkabéreket fizettek a farmokon: boldog-boldogtalan bolyongott ezermérfoldek a mesebeli hatdolláros napi fizetés után.

Kénytelen-kelletlen el kell tehát mondanunk, hogy a kanadai magyar kultúrmunkát kezdettől fogva rengeteg hátrányos körülmény nehezítette meg, mindattól eltekintve, hogy következetes törekvésről vagy az egész ország magyarságát felölelő célkitűzésről bármikor is komolyan beszélni lehetett volna. A régi „pionírok“ — nagyrészt a még ma is minden nyomon érezhető baj: mostoha viszonyok és megfelelő tanult vezetők hiánya miatt — nem tudtak túllátni a maguk tanyájának

szűk határain s így nem vethették meg egy olyan program alapjait, melybe azután a háború után kiérkezők egyszerűen bekapcsolódhattak volna.

Ennek a rovására kell írni azután, hogy az érvényesülésre legkedvezőbb pillanatok nem tudta kihasználni a magyarság legértékesebb eleme sem. Így teljesen hiányzik a pionirmagyarok gyermekeiből kitanított, kanadai iskolázottságú magyar generáció s az újabb bevándorlók közül sem tudott egy sem olyan pozíciót kiverekedni magának, megfelelő kanadai utánpótlás árán, hogy környezetének magyarságát megbecsült vezéréként irányíthatná. Egy-két kivándorolt orvos esetében még sikerült különbözeti vizsgák után a diploma-nosztifikálás, de már például az annyira hiányzó, magyarul tudó ügyvédekkel illetőleg a mienktől gyökeresen eltérő jogszokások, nemkülönben a komplikált angol jogi kifejezések alapos ismerete nélkülözhetetlenek, tehát feltétlenül kanadai iskolázottságra volna szükség.

Szinte elszorul az ember szíve, ha a legjobb akarattal is kénytelen megállapítani, hogy tízezerszámra itt élő magyarjaink az észszerűbb programmal dolgozó más nemzetiségek, németek, skandinávok, lengyelek itteni képzettségű politikusait, orvosait, ügyvédeit s üzletembereit támogatják, — „lelki“ szükségleteik kielégítésére pedig az ukrán kommunisták halijába járnak és ha a bolsevik Moszkvából irányított vezetőség önző érdekei tüntetést kívánnának, úgy a magyarság az, mely az első sorban verekszik a rendőrökkel, ezen a módon igyekezvén „becsületet“ szerezni fajunk nevének!

Ilyen körülmények között egyenesen katasztrofális következményekkel járhat, hogy az 1920—30. közötti időszakban nagy tömegekben Kanadába érkezett magyarság zöme nem tudott sehol sem otthonra találni ennek az európai szemmel átfoghatatlan kiterjedésű országnak valamely sarkában. Hiszen az azelőtt falujukból is alig kimozduló véreink olyan világcsavargókká váltak Kanadában, hogy nem ritkaság ma Montreálból, egy hét múlva pedig Vancouverból levelet kapni ugyanazon „nincstelenétől. S hogy ez mennyire nem elszigetelt jelenség, erre vall, hogy egy-egy tehervonat tetején még a legborzalmasabb tél víz és szigorú csendőri tilalom ellenére is nem nehéz 20—30 magyart megszámolni s volt olyan nap, hogy három honfittársunk fejezte be szomorú vándor-életét a vonatkerekek alatt. Így került a telepítési politika kudarca, bevándorlási hiánák visszaélései és megfelelő célkitűzés hiánya miatt a kanadai magyarság kétötöde a nagyvárosok nyomortanyáira, így növeljük Kanadában a proletariátus számát: így vész el a magyar gondolat az idegenben.

Ezt a bomlási folyamatot ördögi következetességgel használják ki a kanadai sajtó- és szólásszabadság védelmét élvező magyar származású kommunisták, akik a Torontóban megjelenő „Kanadai Magyar Munkás“ című hetilapjukkal állandóan izgatják az „öntudatos proletár“-rá előléptetett s osztálygyűlöletre, sztrájkra hangolt magyar munkanélküli tömegeket. Ha meggondoljuk, hogy az ő vezetésük alatt áll az egyetlen országos jellegű magyar szervezet, úgy félre kell tennünk minden olyan gátló körülményt, amely a kanadai magyar célkitűzéseket „jobb időkre“ halasztaná s addig kellene ütnünk a vasat, amíg nem késő.

Hiszen ha megfontoljuk, hogy ennek a „Kanadai Magyar Betegsegélyező Szövetségnek az Atlanti óceántól a Csendes tengerig szétszórt 39 szervezetében nemcsak lelkileg, hanem anyagilag is kifosztják a magyarságot hangzatos jelszavak örve alatt, úgy egyenesen nemzetmentést jelenthet egy életrevaló magyar program kivitele. Jellemző a helyzet elfajulására, hogy a fentemlített „hivatalos“ kommunista lap mellett a Kim Béla szerkesztésében Moszkvában kiadott „Sarló és Kalapács“, valamint a magyarországi kommunisták pártjának „Új Március“ című folyóirata 25 centért elkel ott is, ahol már betevő falatra is alig telik a magyarnak.

A régikanadásoknak a modem magyar fejlődésből való kikapcsolódása s az újabb bevándorlók egy részének a válság gondjaival növekvő exaltáltsága egyenesen kijelöli a jövő egyetlen reménységét: a legjobb elemek bevonásával meg kell menteni az egészséges, kanadai születésű és nevelkedésű, de teljesen elangolosodott új magyar nemzedéket! Ezzel kapcsolatban folyhatnék a már meglevő intézményeink megerősítése és kifejlesztése s ezek után körvonaloznunk kell egy olyan mozgalmat, melynek célja a Magyarország mint kultúr-központ felé irányuló idegenforgalmi propaganda lenne.

Bár egy részletes kultúrprogramm kidolgozása kívül esik jelen rövid összefoglalás keretein, mégis vázolni igyekszünk azon pontokat, melyek csupán kísérleti, azaz szerény keretek között megvalósítva mindenesetre javítanának ideszakadt magyarjaink helyzetén s emellett még az Óhazának is hasznos szolgálatokat tehetnének. Nyugodtan előrebocsáthatjuk, hogy Kanadában általában kevesebb befektetéssel aránytalanul nagyobb sikert és publicitást remélhetünk, mint például a túlgyors iramban száguldó Egyesült Államokban, ahol igazán nagy-szabású legyen az a mozgalom, mely észrevételre tarthat igényt.

Elsősorban is fontosnak látszik az intelligens magyar vezetők hiányában levő telepek szellemi igényeiről való gondoskodás. Miután ezen a téren a kanadai egyházi szervezetekkel való együttműködés legkönnyebben elképzelhető, az aránylag kevés számú katolikus lelkipásztorok sorának kiegészítése válnék sürgősen szükségessé, annak ellenére, hogy Kanadában a katolikus püspöki karnak nincs földbirtoka, illetőleg vagyona s így főleg csupán erkölcsileg támogathatja a különböző nemzetiségek lelkipásztorait. Viszont nem hagyható figyelmen kívül, hogy több 2—3000 magyar lakosú gyárvárosban katolikus magyarjaink teljesen ki vannak szolgáltatva a destruktív agitációnak, úgyhogy magyar érdekből inkább a tengerentúli magyarság felkarolása lenne kívánatos az afrikai és kínai missziók ellátása helyett.

Az előbbivel teljesen egyenrangú probléma a református lelkészi kar helyzete, bárha a United és Presbyterian Church néven ismert kanadai egyházi szervezetek nagyrészt mentesítik lelkészeinket az anyagi gondoktól rendszeres támogatással és kisebbszámú református véreinkre 11 lelkész esik, míg a katolikus lelkipásztorok száma csupán hat. Ugyanakkor sajnálatos tényként kell megállapítanunk, hogy míg sok helyütt százmérföldekre lelkész nélkül van a református magyarság, nem is egy városban két lelkész hirdeti ugyanazt a kálvinista ígét,

csakhogy az egyik a United, a másik a Presbyterian egyház támogató-sával, a legjobb akarat ellenére is megosztván véreink amúgy is ritkuló vallásos sorát — a kanadai egyházpolitika kedvéért. Bizonyára ennek a kényes kérdésnek az úgy komolysága és a magyar jövő érdekében közmegelegedésre való megoldása egy nagy lépéssel ismét közelebb hozná a magyarságot az egyetértéshez, ami nélkül kár nagyobb lélek-zetű programmba kezdenünk.

Feladatunk szintén sürgős pontjának kell tekinteni az ifjú nemze-dék faji érzésének megmentését, illetőleg a kultúrmunka számára való tevékeny megnyerését. Történtek ugyan erre nézve dícséretreméltó kísérletek, az Óhaza is küldött ajándékképpen magyarnyelvű olvasó-könyveket, egyes magyar egyházak, nemkülönben pedig a stockholmi Szociális Testvérek különös buzgalommal tartanak vasárnapi és nyári iskolákat. Mindez azonban csak az egészen fiatal nemzedékről gondos-kodik, már amennyire a mostoha körülmények megengedik. Húsz teljes esztendő kellene azonban Kanada magyarságának várnia az új vezetőkre — kik meg tudják valósítani a hozzájuk fűzött remény-ségeket.

Mi lesz Kanada magyarságából a legközelebbi húsz év alatt? Hz a kérdés fogja eldönteni végérvényesen sorsunkat. És ha az Egyesült Államok magyarjainak küzdelmes élettörténetén végigpillantunk, úgy kétszeres súllyal nehezedik váltunkra a „most vagy soha“ gondja. Éppen ezért nem maradhat továbbra is úgy, mint eddig, hogy csak az elemiiskolás új nemzedékre fordítunk több-kevesebb gondot. Van például vagy harminc kanadai végzettségű magyar tanító, akik a tanítóképzőben mást alig hallhattak Magyarországról, mint hogy a — Balkánon terül el, noha megfelelő felkészültséggel, jobban mondv a magyar kultúra ismeretével, egyenesen apostolai lehetnének az ügynek.

Számolván tehát azzal a körülménnyel, hogy a régikanadás magyarok szemében a kultúra fogalma nagyrészt Kanadával kapcsola-tos, viszont az öregek angol nyelvi fogyatékoságai sok jobb sorsra érdemes tervnek a megvalósítását tették lehetetlenné — kétségtelen, hogy a már saját törtetésüknél fogva bizonyos intelligenciával rendel-kező, kanadai iskolázottságú elemek megnyerése volna a legfontosabb. Az itteni magyar tanítóknak éppen nemzeti kultúránkkal kapcsolatos „standard“-) ét kellene elsősorban emelni, minek révén azután az angol szellemi áramlatokra — mint valami magasabbrendű valamire — fel-figyelő öregek, úgyszintén az ifjúsági mozgalmakban, sportokban s általában a vidék aktivitása terén vezető szerepet játszó tanítógárdánkat követő fiatalság is jobban megbecsülné magyarságát.

És éppen miután a magyar értékek, a magyar kultúra megbecsü-lése, tehát a lényeg fontossága hangsúlyozandó az ábécé többé-kevésbbé meddő bemagoltatása helyett: ebben az elsöpörhetetlen angol nyelv-áramlatban csakis angolul állhatjuk meg a helyünket. Ha azután felkeltettük az elangolosodott magyarok érdeklődését fajunk előttük legnagyobbbrészt ismeretlen kincsei iránt — akkor már több eséllyel folytathatjuk a magyar írás-olvasás elsajátítása terén kísérletezé-seinket. Hiszen ha akadnak kanadai angol egyetemi tanárok, akik

a magyar kultúra megismerése után hajlandóknak mutatkoztak megbirkózni még nyelvünk nehézségeivel is, úgy kétségtelen, hogy ugyanezen módszerrel itteni képzettségű fiatal nemzedékünk többsége sem fogja többé szégyelni magyarságát, illetőleg kellőképpen felvértezve tevékenyen ki fogja venni részét a kanadai magyar kultúrunkából.

Angol nyelven megjelent magyar tárgyú — és a magyarsággal rokonszenvező — könyveknek a kanadai magyar származású tanítók között való szétszórása bizonyára meg fogja hozni a kívánt eredményt. Eleinte legalkalmasabbnak mutatkoznék a már megjelent magyar tárgyú angol könyvek közül főleg a nem politikai jellegűek népszerűsítése; magyar irodalom, művészetek, kézimunka, háziipar, tánc, zene, útleírás mind feltétlen érdeklődésre számíthat és az eddigi elszigetelt törekvések miatt még elfogulatlan és igen értékes körökben is újra kell megismertetnem sok mindent, ami „terra incognita“. Ezen a téren az első komoly kísérlet Watson Kirkconnell, Manitoba tartományi egyetemi tanár angolra fordított költői anthológiája, a „The Magyar Muse“ volt; ennek második kiadását egy reprezentatív novella-gyűjtemény, valamint egy magyar színműanthológia fogja követni, hiszen szellemi kincseink megismertetése a legelső lépés ahhoz, hogy a magyar gondolatot a tengerentúli nemzedékekkel és a világpolitikába mindjobban bekapcsolódó angol-szász Észak-Amerikával megismertessük. Ha egy népszerű magyar könyvsorozattal, továbbá a még sokkal nagyobb közönségre számottartó közvetlen magyarországi hírszolgálattal sikerül az angolnyelvű világsajtó érdeklődését állandóan ébren tartani, úgy talán még nincs minden veszve az idegenbe szakadt Magyarországból.

A magyar lényeg megismertetésével visszahódíthatnánk a jövőben kultúrpropagandistákká kiképzendő tanítógárda önértetét és következetes ébrentartásuk után éppen ennek következtében országos mozgalommá fejlődhetnek ez az öregebbeket és a serdülő nemzedéket is magával ragadó áramlat. Hiszen a nagyobb kanadai központok évvégi iskolai dalosversenyein, valamint a vizsgák alkalmával kiírt pályázatokon magyar témák is szerepelhetnének, mint ahogyan már régóta műsoron vannak a világpolitikai viszonyok s a rosszakaratú nyelvöltögetések által kevésbé sújtott nemzetek kincsei. Kanadának mint a magyar kultúrpropaganda eddig még eléggé ki nem használt területének fontosságát itt is ki kell emelnünk, hiszen éppen a sok különböző nemzetiség bevándorlása, illetőleg a telepések hiánya igen alkalmas légkört teremt még a magyarság törekvéseinek szempontjából is, noha a háború előtt „osztrákok“, azóta pedig „csehek, szerbek vagy oláhok“ lévén, régebben nem voltunk, most meg már nem vagyunk számottevő eleme az országnak, szerencsére csupán — papíron.

Feltétlenül módját kellene ejteni annak is, hogy minél nagyobb számban keressék fel Magyarországot ne csupán kanadai turisták, hanem rendszeresen látogassanak el főiskolai hallgatók, még pedig egy megfelelőképpen megoldott diákcsera keretében. Itt is a kanadai nevelésű, elangolosodott magyar intelligens elemre gon-

dőlünk elsősorban, akik a helyszínen ismerkedhetnének meg híjunk kultúrájával s visszatérésük után a leghatásosabb idegenforgalmi propagandát fejthetnék ki. Az angol, pontosabban angliai főiskolák egyenesen ilyen célzattal alapított ösztöndíjai és óriási számban osztogatott kedvezményes tanfolyamra jogosító „scholarship“-jei magyar viszonyokra alkalmazva szintén megvalósíthatnák azt a szellemi világszövetséget, ami például a brit birodalmat még ma is fenn tudja tartani s kétségkívül alapja lehet a külföldre szakadt magyarság egy újabb és az eddiginél sokkalta gyümölcsözőbb orientációjának.

Míg tehát az idegenbe szakadt magyarság teljes elvesztése ellen, illetőleg az „ó“-hazától kellő szellemi kapcsolatok híján elidegenedett értelmiség visszaszerzése mellett mindent el kell követnünk: igen sok kultúrmisszió hárul a kanadai életbe még be nem kapcsolódott, újkánadás honfitársainkra is, feltéve ha megfelelőképpen felvértezve indulnak neki a vállalkozásnak. Nagyszerű alkalomnak kínálkozott eddig még minden egyes esetben a gyakorta rendezett kézimunkakiállítások, valamint népművészeti, tánc- és zeneünnepségek egész sorozata. Sajnálattal kell azonban e téren megállapítanunk, hogy míg más nemzetiségek intézményesen, tengerentúlról kiküldött népies táncnővel gondoskodnak jellegzetességeiknek Kanadába való átplántálásáról, mi magyarok lemaradunk ebben a versenyben. Sőt a nagy sikerre visszatekintő kanadai magyar kézimunkakiállítások sikere sem mondható állandónak, miután a továbbképzésre, az érdeklődés fenntartására alkalmas mintagyűjtemények, angol szöveggel ellátott színes ábrák éppen úgy éreztetik hiányukat, mint például a keresletnek megfelelő kicsiny, olcsó kézimunkák kiállítása; mindezek következtében azután nem csoda, hogy egyesek igazán odaadó fáradozása csak helyi sikereket tudott biztosítani szélesebbkörű eredmények helyett, amire pedig az elangolosodott nemzedék is felfigyelt volna.

Ezenkívül be kell vallanunk, hogy sem a tudományos, sem pedig a kívánatos hírszolgálati kapcsolat nincs még kellőképpen kifejlesztve Magyarország és Kanada között. Ez a körülmény felettébb hátráltatja a magyarságnak mint kultúrnépnek elismertetését és sokszor igen kellemetlenül befolyásolja az itteni magyarság életét. Amellett hogy saját embereink lelkét rontják meg a Pierre van Paassen és társai Károlyi Mihály szellemében sorozatos rendszerességgel világgá kürtöit riportjai Magyarországról, de európai fogalmak szerint szinte hihetetlen publicitásra szert téve lerontják az egyes magyar szellemi vezetők hosszas utánajárásait és a manapság oly nehezen megkereshető dollároknak összeköttetésekre kitartó türelemmel való feláldozását. Száz és egy esetet sorolhatnánk fel, melyek valóban alkalmasak lennének arra, hogy ne csupán néhány kanadai magyar, hanem az Óhaza társadalma is felkarolja és ápolja a két ország közötti kultúr- és sajtókapcsolatokat.

Nemcsak a magyar ügy szempontjából fontos tehát, hogy az eddigiekkel szemben konstruktív cikkek jelenjenek meg a kanadai sajtóban Magyarországról, hiszen például a kanadai delegátusok nem egyszer fontos szerephez jutottak a Népszövetség kisebbségi tár-

gyalásain; az idegenbe szakadtak boldogulása megköveteli, hogy tervszerű megoldással rendszeresítsük megfelelő magyar híryanagnak a kanadai angol sajtóban való elhelyezését. Manapság mindenesetre olyan megoldást kell találni, amely nem támaszkodik az adófizetők filléreire és — mint a kanadai kultúrprogramm nem egy fontos pontjánál — itt is lesz bizonyára olyan áthidaló lehetőség, melynek révén ez a lényeges probléma is minimális összegekkel, közmegelegedésre megvalósítható

Befejezésül csupán még néhány pontot szabadjon megemlíteni, melyek első látszatra talán bagatelljellegűek, viszont miután részben ilyenek ügyes felfújásából áll a magyar gondolat ellenségeinek páratlan népszerűsége Kanadában, ezek is figyelmet érdemelnek. Például sokat segítené, ha a legközelebbi „Hungarian Partridge“, azaz magyar fogolyszállítmány (szárnyas) nem—Csehszlovákiából érkeznek. Továbbá ha hitvány hamisítványok helyett eredeti magyar áruk öregbíténék hírnevünket és ezzel egyidejűleg szintén megfelelő publicitás jelennek meg minél több kanadai lapban, mint az más nemzetek esetében szokás. Ha például az időnkénti gabonakiállításokra, valamint a minden ősön Torontóban rendezett „National Exhibition“-ra legalább néhány nagyobb magyar érdekeltség küldene ki egy kicsiny, de az itteni követelményeknek megfelelő mintakollekciót — ha már az államkincstár az ország óriási terhei miatt ilyenekre nem költhet. Ha Kanadában vagy az Egyesült Államokban be lehetne szerezni a Himnusz és a reprezentatív magyar zenének jelenleg a csehországi Aussigban előállított s a külföldről eltagadott gramofonlemezeit, úgy a rádióállomások nemcsak más nemzetek dalkincsét közvetíthetnék bizonyos alkalmakkor, hanem a mienket is ... Egyszóval mindezek a kicsinységnek látszó részletkérdések kedvező megoldása a magyar ügy nagyobb jóakarattal való kezelésére és idegenbe szakadt véreink javára szolgálna egész Kanada-szerte.

A fenti vázlatban említettekén kívül lehet számtalan kanadai probléma, amely talán sürgősebb és mulaszthatatlanabb. Végtelenül fontos volna azonban, hogy a kanadai magyarság vezető elemei és általában mindazok, akik szívükön viselik a Kanadába szakadt magyarság sorsát: megteremtenék annak módját, hogy a magyar kultúra meggyökerezhessen ebben az exponált angol társországban s miután ez csakis a kivándorolt magyarság értékeinek kitermelésével lenne realizálható, ezzel egyszersmind meg volna menthető a kanadai magyar jövő és a magyar gondolat érdekében eredményesen volna befolyásolható a számottevő kanadaiak állásfoglalása is. Kanadában aránylag kis számú magyarság sokkal kecsegtetőbb helyzeti adottságra támaszkodhatik ezen kultúrprogramm megvalósításánál, mint talán bárhol másutt. Most még fel lehet ébreszteni a lelkiismeretet azokban, akik várnak tőlünk valamennyire irányítást, de ha nem találjuk meg a helyzet kulcsát idejében, úgy Magyarország kanadai vérvesztésege hiábavaló volt s egy életerős Magyar-Kanada — álom csupán!

BACSKAI-PAYERLE BÉLA